ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ - ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΨΕΝ

«Ο εχθρός του λαού»

Το θεατρικό σχήμα «Η άλλη σκηνή» ανέβασε το έργο «Ο εχθρός του λαού» σαν μια συμμετοχή στον παγκόσμιο εορτασμό μνήμης για τα 100 χρόνια από τον θάνατο του Ερρίκου Ίψεν (1828-1906).

Του
ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Όπως σημειώνει στο πρόγραμμα ο ηθοποιός και σημαντικός μελετητής του Ίψεν, Νίκος Περέλης, *«Η άλλη σκηνή δεν είναι μια διαφορετική σκηνή. Είναι μια ακόμα απελπισμένη φωνή μοναξιάς και ελπίδας»*. Μου φαίνεται παράξενο πως ο μεγάλος ιστορικός του θεάτρου Αλλαρντάυς Νίκολ τοποθετεί το έργο αυτό στα όχι σημαντικά του μεγάλο Νορβηγού συγγραφέα. Ένα έργο που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1883 και το 2006 δημιουργεί την εντύπωση πως γράφτηκε πρόσφατα, δεν είναι καθόλου ασήμαντο έργο. Βέβαια, δεν θα κάνουμε συγκρίσεις με τους «βρυκόλακες», την «Αγριόπαπια», την «Έντα Γκάμπλερ» ή τον «Γιάννη Γαβριήλ Μπόργκμαν» αλλά θα αρκεστούμε στη διαπίστωση πως πέρα από τα συνταρακτικά υπαρξιακά έργα του, ο Ίψεν έγραψε και έργα κοινωνικά που τόνισαν τη συμμετοχή του στην καταπολέμηση της αδικίας, τη φοβία της αστικής και μικροαστικής νοοτροπίας, μη θίξουμε τα κεκτημένα έστω και με εγκληματικό τρόπο, ή τον εφησυχασμό μπροστά στην καταστροφή και το ψέμα. Άθελά μου έρχεται στον νου ο στίχος του Καβάφη «το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο Όχι». Ας μην ξεχνάμε άλλωστε πως ο Ίψεν στα έργα του έδωσε ένα δικό του είδος ρεαλισμού ενώ φλέρταρε και με τον εξπρεσιονισμό (Πέερ Γκοντ). Λένε μερικοί επικριτές για το συγκεκριμένο έργο του Ίψεν, τον «εχθρό του λαού», πως είναι λίγο αστεία η ιστορία ενός δόχτορα Στόκμαν που τη μόλυνση των λουτρών μιας μικρής νορβηγικής πόλης ο Ίψεν την κάνει μεγάλο φιλοσοφικό πρόβλημα. Λένε ακόμα πως ο ίδιος ο Ίψεν είπε κάποτε μιλώντας για τον Στόκμαν πως ήταν «ένας ανώριμος άνθρωπος εκκεντρικός και θερμόαιμος». Ίσως αν έγραφε το έργο σήμερα δεν θα μπορούσε να φανταστεί πως υπάρχει τέτοιος άνθρωπος που καταστρέφει τη ζωή του διακηρύσσοντας την αλήθεια και σώζοντας τους συμπατριώτες του από έναν ορατό κίνδυνο. Γιατί ο Στόκμαν είναι ο άνθρωπος που συγκρούεται με το κατεστημένο της πόλης, τον δήμαρχο αδερφό του και όλους που προσδοκούν κέρδη για την πόλη από τα μολυσμένα αλλά προσοδοφόρα ιαματικά λουτρά. Ακόμα και οι δημοσιογράφοι που θεωρούσαν σημαντική είδηση αυτή την αποκάλυψη του γιατρού, τον απαρνούνται με τα ίδια ποταπά όπλα και τάσσονται εναντίον του για να εξακολουθήσει η ήρεμη και μολυσμένη ζωή της πόλης με ψευδείς διαβεβαιώσεις πως η ιαματική επίδραση των λουτρών είναι εξασφαλισμένη. Δεν θυμίζει αυτή η ιστορία τη σημερινή έξαρση της διαπλοκής, το κυνήγι του πλούτου από τους κρατούντες και την ευτέλεια της δήθεν δικαιοσύνης; Δεν μας λέει κάτι το έργο αυτό για το «διαβρωμένο κοινωνικό ιστό»; Όλο το έργο είναι «ένα γεγονός ανάμεσα στην ερμηνεία του κοινωνικού καθήκοντος και της ηθικής που εκφράζει ο ρομαντικός γιατρός εναντίον του εύκολου πλουτισμού και την έλλειψη ηθικών αξιών που εκφράζει ο ρεαλιστής δήμαρχος». Ένα ζωντανό έργο ίσως για κάθε εποχή που κυριαρχεί η διάβρωση της καπιταλιστικής βαρβαρότητας.

Το έργο μεταφρασμένο σε πολύ ζωντανή γλώσσα από τη Ρένα Κοντογιάννη με την ωραία φράση κάπου «Καρκινογόνα ελευθερία» σκηνοθετήθηκε θαυμάσια από τον Νίκο Περέλη.

Είναι ίσως ο μοναδικός στην Ελλάδα πολύ καλός εκφραστής του μεγαλείου ενός Ίψεν. Βέβαια, δεν έχω δει τις παλιές παραστάσεις αυτού του έργου σε σκηνοθεσία Μίνου Βολανάκη, Χρίστου Τσάγκα και Γ[illegible] Μι[illegible]

Αλλά ο Περέλης κίνησε το σύνολο της παράστασης ικανοποιητικά και δεν άφησε περιθώρια για να διακρίσεις, ελλείψεις και παραλείψεις.

Ερμήνευσε τον γιατρό Στόκμαν, όπως και ο ίδιος σημειώνει, σαν έναν άνθρωπο «που παλεύει με νύχια και με δόντια για να σώσει από τη μόλυνση τους συντοπίτες του. Τα βάζει με το κατεστημένο των συμφερόντων και της διαπλοκής».

Ο Ανδρέας Σαραντόπουλος με τη σκηνογραφία του έδωσε πιστά την «ερμηνεία του κοινωνικού καθήκοντος και της ηθικής που εκφράζει ο "ρομαντικός γιατρός" κόντρα στον αμοραλισμό και την έλλειψη ηθικών αξιών που εκφράζει ο ρεαλιστής δήμαρχος». Το σκηνικό του ήταν πεδίο σύγκρουσης και δείγμα διάβρωσης σ' ένα χώρο ελλειπτικό. Το ίδιο θα λέγαμε και για τη μουσική του Γιάννη Μυτελλινού.

Οι ερμηνευτές υπήρξαν άψογοι και μπορούμε να μιλήσουμε για μια επιμελημένη παρουσίαση. Η Ράσμη Τσόπελα (Κατερίνα Στόκμεν), η Ηλιάνα Αδαμοπούλου (Πέτρα, κόρη του γιατρού Στόκμαν), ο Στάθης Σαμαρτζής (αδελφός του γιατρού, δήμαρχος της πόλης) πολύ πιστή ερμηνεία για *ένα Ιψενικό έργο*, ο Νίκος Νικολαΐδης (Μόρτεν Κιλλ), ο Μπάμπης Αλατζάς (ιδιοκτήτης τυπογραφείου) και οι νεαροί Κωνσταντίνος Κυριακού (Χόβστα[illegible]), διευθυντής εφημερίδας και Στάθης Αναστασίου (Μπίλινγκ δημοσιογράφος). Μια παράσταση που θα [illegible] να ε[illegible] πανα ηφθ[illegible] ρι[illegible]